

LT

LT

LT



EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 14.5.2008
KOM(2008) 301 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**apie derybų dėl sanglaudos politikos strategijų ir programų 2007–2013 m.
programavimo laikotarpiu rezultatus**

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

apie derybų dėl sanglaudos politikos strategijų ir programų 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu rezultatus

1. ĮVADAS

Naujos kartos Europos sektorių ir regionų sanglaudos politikos 2007–2013 m. programų naujoms investicijoms reikės maždaug 347 mlrd. EUR Bendrijos paramos, tai antras pagal išteklių dydį Bendrijos biudžeto punktas. Tokio dydžio išteklių skyrimu parodomas Europos Sąjungos ryžtas sumažinti gyvenimo sąlygų ir atsiveriančių galimybių skirtumus tarp valstybių narių, regionų ir gyventojų ir siekis skatinti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą kaip atsvarą pasaulio ekonomikai. Daugiausiai išteklių skirta konvergencijos tikslo siekiančioms valstybėms narėms ir regionams¹ (t. y. 35 % ES gyventojų – 81,5 % turimų investicinių išteklių²), ir, kaip niekada daug, konkurencingumo veiksniams, derantiems su pagrindiniu ES prioritetu – Lisabonos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarke. Sanglaudos politika yra pagrindinis Europos Sąjungos finansinės paramos šaltinis ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijai įgyvendinti, o įtraukti regionų ir vietos dalyviai ją įvykdys vietoje.

Komisijos ir nacionalinių bei regioninių institucijų derybų procesas vyko laikantis strateginio metodo, kuriuo užtikrinta, kad nacionalinės strategijos ir veiksmų programos būtų skirtos svarbiausiems ES prioritetams įgyvendinti, atsižvelgiant į nacionalines ir regionines aplinkybes. Po pastaruosius pusantrų metų vykusio intensyvaus dialogo parengti visi 27 nacionaliniai strateginiai gairių dokumentai (NSGD) ir 429 iš planuotų 455 veiksmų programų.

Derybų nauda yra ne tik finansinė. Per diskusijas su valstybėmis narėmis, regionais, partneriais ir vietos veikėjais paaiškėjo, kad sanglaudos politika veikia kaip pokyčių katalizatorius. Ji tapo pagrindu planuoti veiksmingas regionų ir sektorių strategijas, skirtas ekonomikos augimui skatinti, naujoms ir geresnėms darbo vietoms kurti ir finansiniams ir įgyvendinimo mechanizmams, kuriais daromas ilgalaikis poveikis ir veiksmingiau naudojamos viešosios lėšos, tobulinti. Derybų rezultatas – iš esmės pagerinta programų kokybė, jų turinys glaudžiau susijęs su pagrindiniais Bendrijos prioritetais.

Komunikate pateikiama šių laimėjimų santrauka³.

¹ Regionai, kurių BVP yra mažesnis negu 75 % Bendrijos vidurkio, skaičiuojamo pagal perkamąją galią.
² Išsamesnę informaciją rasite 1 priede. Informaciją apie finansinius asignavimus kiekvienai valstybei narei rasite http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/fiche_index_en.htm
³ Komisijos tarnybų darbiniam dokumente, kuris bus paskelbtas po šio komunikato, bus pateikta išsamesnė informacija apie kiekvienos valstybės narės rezultatus.

2. SANGLAUDOS POLITIKA SPRENDŽIAMOS DABARTIES PROBLEMOS IR ATEITIES UŽDAVINIAI

Regioniniai skirtumai tebėra spręstinas uždavinys išsiplėtusioje Europos Sąjungoje ir aršesnės pasaulinės konkurencijos aplinkoje. Todėl svarbu, kad sanglaudos politika remtų mažiau išsivysčiusias valstybes nares ir regionus, kad šie prisivytų kitus, o regionų skirtumų mažėtų. Visose valstybėse narėse buvo dedamos pastangos nustatyti teritorinius poreikius ir parengti strategijas, kuriomis būtų sušvelninti netolygumai regionuose ir tarp jų.

Siekiant Sutarties ir politinių tikslų, naujos kartos 2007–2013 m. sanglaudos programomis labai prisidedama prie ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslų įgyvendinimo. Todėl jos kruopščiai suderintos su pagrindiniais ES ekonominiais ir politiniais prioritetais remti darnų vystymąsi stiprinant augimą, konkurenciją, užimtumą ir socialinę įtrauktį ir saugant bei gerinant aplinkos kokybę⁴.

Be to, laikantis integruotos politikos metodo, sanglaudos politika padedama pavieniams asmenims, verslininkams, miestams, regionams, valstybėms narėms ir šalims kandidatėms įveikti naujus beprecedenčio masto pasaulinius uždavinius, kurti geresnę ir saugesnę ateitį. Komisija identifikavo dalį šių uždavinių ketvirtojoje sanglaudos ataskaitoje⁵ ir neseniai paskelbtame komunikate apie 2008–2009 m. biudžeto peržiūrą⁶. Tolesniuose skyriuose paaiškinama, kaip šie uždaviniai sprendžiami programomis .

2.1. Sanglaudos politika – Lisabonos darbotvarkės šerdis

Naujos kartos 2007–2013 m. sanglaudos politika yra be galo svarbi Lisabonos darbotvarkės dalis, nes ji – keletu naujam programavimo laikotarpiui parengtų svarbiausių reformų rezultatas. **Svarbiausias derybų rezultatas – palyginti su praėjusiais metais, iš esmės padidėjusios investicijos į ekonominio augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarkės programas**, ypač į inovacijų, mokslinių tyrimų, įgūdžių ir žmoniškojo kapitalo sritis. Mažiau išsivysčiusiuose EU-27 **konvergencijos tikslo regionuose 65 % lėšų skiriama su Lisabonos strategija susijusioms išlaidoms**, o labiau išsivysčiusiuose **regioninio konkurencingumo ir užimtumo tikslo regionuose net 82 % lėšų ketinama investuoti į su Lisabonos strategija susijusias prioritetines sritis**. Kitaip tariant, EU-15 valstybių narių konvergencijos regionuose 74 % investicijų, o regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose 83 % investicijų skirta su Lisabonos strategija susijusioms išlaidoms. Vis dėlto šie skaičiai tiek įvairiose valstybėse narėse, tiek regionuose yra nevienodi. Daugiausiai Lisabonos strategijos prioritetams ketinama skirti Portugalijos ir Ispanijos konvergencijos regionuose – vidutiniškai 80 %, Austrijos konkurencijos regionuose – 92 %, Danijoje ir Švedijoje – 91 % visų asignavimų.

⁴ 2a ir 2b prieduose pateikiama išsami sanglaudos politikos paramos pagrindiniams Bendrijos prioritetams apžvalga.

⁵ Ketvirtoji ekonominės ir socialinės sanglaudos ataskaita, KOM(2007) 273, 2007 5 30.

⁶ Komisijos komunikatas „Pertvarkyti biudžetą ir keisti Europą“. Viešų konsultacijų dėl 2008–2009 m. biudžeto peržiūros dokumentas, SEK(2007) 1188, 2007 9 12.

Iš EU-12 valstybių narių rezultatų matyti, kad Lisabonos prioritetai integruoti į jų programavimo dokumentus, nepaisant to, kad išteklių poreikis jaučiamas ir daugelyje kitų ekonomikos sektorių ir nėra jokios teisinės prievolės numatyti išlaidas⁷. Šiose šalyse Lisabonos strategijai įgyvendinti skiriama vidutiniškai 59 % asignavimų (pvz., Lenkijoje 64 %, Slovakijoje 59 %, Rumunijoje 52 %).

Ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijai svarbi vieta numatyta ir **Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslo** programose. Maždaug pusė šiam tikslui skirtų lėšų bus panaudota su Lisabonos strategija susijusiems veiksmams, ypač didelis dėmesys skiriamas moksliniams tyrimams ir inovacijoms (šiam prioritetui skiriama 27 % viso biudžeto).

2.2. Globalizacijos ir struktūrinių pokyčių klausimų sprendimas

Padidėjusi globalizacija ir konkurencija pasaulio rinkoje valstybėms narėms, regionams ir miestams atvėrė naujų galimybių, tačiau kartu tenka taikytis prie struktūrinių pokyčių, įveikti jų socialinius padarinius ir užtikrinti geresnį vidaus rinkos veikimą.

Galimybės patekti į Europos rinkos šerdį užtikrinimas ir patekimo į naujas rinkas lengvinimas yra būtina privačių investicijų didinimo, bendrosios rinkos stiprinimo ir ekonomikos plėtros spartinimo prielaida. Konvergencijos regionuose, ypač EU-12 regionuose, nustatyta nemažų transporto infrastruktūros trūkumų, todėl didelės investicijos į transportą tebėra svarbiausias prioritetas, kuriam skiriama daugiausiai lėšų (iš viso 82 mlrd. EUR, arba 24 % visų lėšų). Tokių investicijų teikiama nauda yra didelė ir tikėtinas nemenkas bendro našumo padidėjimas. Investicijoms į darnųjį transportą, pvz., viešąjį miesto transportą, geležinkelį (tikimasi, kad Lenkijoje atnaujinto geležinkelių tinklo ilgis patrigubės, nuo 538 km iki 1786 km), daugiarūšio ir išmaniojo transporto sistemas skirta beveik 35 mlrd. EUR⁸, t. y. 71 % daugiau nei 2000–2006 m. Transporto asignavimai investicijoms į TEN-T prioritetus sudaro maždaug 38 mlrd. EUR, t. y. 13 mlrd. EUR daugiau nei 2000–2006 m. (Rumunija planuoja panaudoti 72 % transporto asignavimų TEN-T projektams). Be to, investicijos į susisiekimą kartu su kita tarpšakine parama paskatins visų regionų sanglaudą ir bus ypatingai svarbios vietovėms, kurių sąlygos yra ne tokios palankios, pavyzdžiui, retai apgyvendintoms vietovėms ar atokiesiems regionams.

⁷ Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 210, 2006 7 31, p. 25) 9 straipsnio 3 dalyje ir IV priede reikalaujama, kad iš visų EU-15 valstybių narių išlaidų 60 % išlaidų pagal konvergencijos tikslą ir 75 % išlaidų pagal regioninio konkurencingumo ir užimtumo tikslą būtų skirta investicijoms į prioritetines Lisabonos strategijos sritis: mokslinius tyrimus, inovacijas, informacinę visuomenę, žmogiškuosius išteklius ir verslo plėtrą. Naujų sanglaudos politikos strategijų ir programų indėlio į atnaujintos Lisabonos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijos rezultatų išsamesnę apžvalgą pateikiama Komunikate „Valstybių narių ir regionų išipareigojimai, įgyvendinant Lisabonos strategiją, skirtą ekonomikos augimui skatinti ir darbo vietoms kurti, panaudojant Europos Sąjungos sanglaudos politikos priemones 2007–2013 m.“, KOM(2007) 798, 2007 12 11.

⁸ Jeigu atsižvelgtume į investicijas į jūrų uostus, oro uostus ir išmaniąsias transporto sistemas, kurių dauguma yra TEN-T tinklo dalis, ši suma padidėtų 6,5 mlrd. EUR.

Norint padėti Europos regionams pasinaudoti kintančio pasaulio privalumais, reikia investuoti į konkurencingumo didinimą skatinant mokslo ir inovacijų plėtrą ir suteikti pagrindą Europos mokslinei ir technologinei pažangai, kuria grindžiamas konkurencinis pranašumas. Per investicijas į žmogiškąjį ir fizinį kapitalą sanglaudos politika padedama stiprinti Europos darbo ir bendrąjį našumą – toks rezultatas yra būtinas, kad būtų išlaikytas konkurencinis pranašumas.

Džiugu, kad valstybės narės prioritetu pasirinko investicijas į **mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą bei inovacijas** – užsibrėžė ambicingus tikslus, leidžiančius dar labiau priartėti prie Lisabonos tikslo – 2010 m. į šį sektorių investuoti 3 % BVP. Sanglaudos politika bus prisidėta prie mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros bei inovacijų daugiau nei 86 mlrd. EUR, arba 25 % sanglaudos politikos lėšų. Išskirtinis atvejis yra Ispanijos: nors finansinė parama šiai šaliai, palyginti su 2000–2006 m., sumažėjo maždaug 42 %, moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai numatyta skirti daugiau nei dvigubai – beveik 8 mlrd., arba 23 % visų lėšų. Kai kuriose EU-15 šalyse visų sanglaudos lėšų dalis moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai bei inovacijoms yra labai didelė (Danijoje – 70 %, Suomijoje ir Austrijoje – apie 50 %). EU-12 valstybėse narėse moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai bei inovacijoms skirta maždaug 20 % viso sanglaudos biudžeto. Šie rezultatai atspindi derybose dėtą pastangas mokslinius tyrimus ir plėtrą bei inovacijas padaryti prioritetu, sustiprinant jau turimus mokslinių tyrimų pajėgumus ir potencialą (Slovakijoje), ieškant naujų galimybių (JK), remiant tyrinėtojus ir antrosios pakopos mokslines studijas (Slovėnijoje, Latvijoje, Estijoje, Vengrijoje, Lietuvoje) ir apskritai skatinant technologinių ir bendrųjų žinių sklaidą, inovacinių grupių sudarymą ir mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros ir verslo partnerystes.

Su inovacijų darbotvarkė glaudžiai susijusios pastangos programomis plėtoti **žiniomis grindžiamą paslaugų ekonomiką** investuojant į informacijos ir ryšių technologijas (IRT), švietimą ir mokymą, interneto paslaugas verslininkams ir piliečiams ir į darnią plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą. Prieiga prie plačiajuosčio interneto ir strateginis IRT naudojimas visuotinai pripažintas svarbiu ekonomikos vystymosi ir augimo bei lemiamu socialinės, ekonominės ir teritorinės sanglaudos veiksmu. Regionai, kuriuose veiksmingai naudojamos IRT, geriau pasirengę pasipriešinti gyventojų skaičiaus mažėjimo ir ekonominės veiklos perkėlimo tendencijoms, didinti pavienių asmenų įtrauktį ir suteikti jiems daugiau galimybių. Tikimasi, kad bendrų sanglaudos politikos investicijų į bendrąsias paslaugas, IRT paslaugas ir infrastruktūrą bus daugiau nei dvigubai, palyginti su ankstesniuoju programavimo laikotarpiu, jos turėtų sudaryti 15,3 mlrd. EUR; šiai sričiai daugiausia lėšų žadama skirti Lenkijoje, Italijoje, Graikijoje, Slovakijoje ir Ispanijoje (daugiau nei 1 mlrd. EUR).

Kad investicijos į inovacijas, žinias ir technologijas pavirstų naujomis darbo vietomis, reikia stengtis skatinti verslo plėtrą tokiose srityse kaip **verslumas ir paramos verslui** paslaugos, kuriomis įmonėms, ypač MVI, padedama didinti konkurencingumą ir patekti į tarptautines rinkas. Šiai sričiai skiriama maždaug 27 mlrd. EUR parama (8 % sanglaudos politikos lėšų). Pavyzdžiui, Suomija steigiamas naujas įmones parems 343 mln. EUR, o Lenkija sanglaudos politikos investicijomis sieks sumažinti įmonei įsteigti reikalingų dienų skaičių nuo 60 iki 7. 2,8 mlrd. EUR bus skirta naują verslą pradedantiems asmenims remti ir padėti jiems tapti savisamdžiais, nepamirštant tų, kurie turi ypatingų poreikių. Be to, dauguma valstybių narių nurodė, kad yra pasiryžusios pasinaudoti sanglaudos politikos lėšomis įgyvendindamos JEREMIE iniciatyvą⁹.

Sprendžiant didėjančios pasaulinės konkurencijos uždavinius asmenims ir verslininkams reikia prisitaikytų prie naujų aplinkybių. Europos sėkmę globalizuotame pasaulyje gali nulemti kokybiškas švietimas ir vis veiksmingesnės investicijos į žmogiškąjį kapitalą¹⁰. Pagal naujas programas didinti **bendrovių ir darbuotojų pajėgumui** pasirengti pokyčiams ir juos suvaldyti skirta maždaug 14 mlrd. EUR. Iš jų maždaug 9,4 mlrd. EUR skirta padėti bendrovėms diegti veiksmingą žmogiškojo kapitalo ugdymo politiką ir taip daugiau investuoti į pagrindinį turtą – savo žmones. Tokiu požiūriu bus grindžiamas, pvz., skirtingų institucijų bendradarbiavimas ir grupių steigimas (pvz., Danijoje), socialinių partnerių įtraukimas (pvz., Nyderlanduose), ir asmenų motyvavimas visą gyvenimą investuoti į įgūdžių tobulinimą. 2,5 mlrd. EUR skirti padėti bendrovėms ir ekonomikos sektoriams spręsti globalizacijos uždavinius ir vykdyti restruktūrizaciją, kad galėtų prisitaikyti – šiuo požiūriu daugiausia pastangų dedama Švedijoje, Suomijoje, Slovakijoje, Airijoje ir Lenkijoje.

Norint investuoti į žiniomis grindžiamos paslaugų ekonomikos infrastruktūrą, mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, arba IRT, reikia išsilavinusių ir aukštos kvalifikacijos žmonių. Suprantant, koks svarbus yra **žmogiškasis kapitalas**, beveik 26 mlrd. EUR buvo skirti švietimo ir mokymo kokybei ir jų preinamumui gerinti¹¹ daugiausia – visapusiškoms mokymosi visą gyvenimą sistemoms, mokyklos metimo prevencijai (Portugalijoje, Graikijoje, Italijoje) ir aukštos kokybės švietimui. Didžioji šios sumos dalis (76 %) skirta konvergencijos regionams, kuriuose švietimo ir mokymo reforma yra būtina siekiant tolesnio vystymosi. Šios investicijos labai svarbios padedant asmenims sklandžiai pereiti iš vienos darbo vietos į kitą, todėl jos taip pat yra lemiamas veiksnys stiprinant saugumo ir užimtumo garantijų pusiausvyrą darbo rinkose ir siekiant su išsilavinimu susijusių Lisabonos tikslų. Be to, skatinant našumą ir taip padedant Europai išlikti konkurencingai labai svarbu investuoti į asmenų įgūdžius.

⁹ JEREMIE (Jungtiniai Europos ištekliai labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms) yra finansų inžinerijos priemonė, parengta bendradarbiaujant su Europos investicijų banku (EIB), kurios paskirtis – teikiant paskolas, akcijas, rizikos kapitalą ir garantijas sudaryti lengvesnes sąlygas MVI gauti lėšų. Šiuo metu narių pasinaudoti JEREMIE iniciatyva ketina dvidešimt valstybių.

¹⁰ Žr. pirmininkaujančios valstybės narės išvadas, Europos Vadovų Tarybos susitikimas Briuselyje 2008 m. kovo 13–14 d.

¹¹ Didelis daugelio veiksmų programų dėmesys švietimui ir mokymui, atitinka Švietimo ir mokymo 2010 m. (AKM) darbų programos prioritetus.

2.3. Demografiniai pokyčiai ir įtraukesnės darbo rinkos, visuomenė ir ekonomika

Esant demografiniam nuosmukiui, kad būtų išsaugota gerovė, našumas, konkurencingumas ir darni visuomenė, labai svarbu **didinti darbuotojų aktyvumą ir tobulinti jų įgūdžius**. Kad būtų pasiektas Lisabonos tikslas, 70 % užimtumas, naujose programose užimtumo, ypač moterų, jaunuolių, vyresnio amžiaus ir žemesnės kvalifikacijos darbuotojų užimtumo, kliūtims šalinti skirta maždaug 19 mlrd. EUR. Abiem tikslams siekti skirta daug lėšų, bet didžiausia biudžeto dalis numatyta konkurencingumo tikslo regionams (vidutiniškai 30,4 % ESF). Pavyzdžiui, Švedija 67 % ESF biudžeto skyrė darbo jėgos pasiūlai didinti. Taigi, net palyginti didelio užimtumo darbo rinkose sanglaudos politika gali būti labai naudinga imantis tikslinių priemonių nepanaudotos darbo jėgos išteklių grupių atžvilgiu.

Didelis tokių veiksmų teikiamos naudos gavėjų spektras rodo, kad programomis galima prisitaikyti prie kiekvienos valstybės narės ir regiono poreikių ir papildyti nacionalinę politiką. Palyginti su 2000–2006 m. programavimo laikotarpiu, apčiuopiamesnė parama **migrantams**. Visos EU-15 ir nemažai EU-12 valstybių narių numatė skirti tiesioginę 1,2 mlrd. EUR paramą migrantams, kuri derinama su sisteminė parama, pavyzdžiui, švietimo ir mokymo sistemoms (Belgija). Sanglaudos programomis taip pat spartinama naujų atvykėlių socialinė įtrauktis visuomenę (pvz., Ispanijoje migrantai integruojami į kaimo, pajūrio ir miestų bendruomenes, plėtojami sezoninių darbuotojų migrantų informacijos centrai ir t. t.).

Net jeigu visuomenė yra ekonomiškai labai aktyvi, kai kurios grupės ir bendruomenės vis dar patiria **skurdą ir socialinę atskirtį**. Tokį uždavinį tenka spręsti daugelio valstybių narių miestams. Maždaug 10 mlrd. EUR skirta padėti labiausiai atitulusiems nuo aktyvaus profesinio gyvenimo darbuotojams grįžti į darbo rinką – jiems teikiama laipsniška parama, derinama su pastangomis panaikinti diskriminaciją darbe. Ypač dideli asignavimai šiai sričiai numatyti konkurencingumo programose (18,2 %, palyginti su 10,8 % konvergencijos programose). Galiausiai sanglaudos politika remiamos etninės mažumos, įskaitant romus – didžiausią ES mažumą. Daugumoje susijusių šalių romų problemos bus sprendžiamos vykdant integruotus projektus.

2.4. Darnaus vystymosi, klimato kaitos ir energetikos uždavinių sprendimas

Darnus vystymasis ir būtinybė sušvelninti klimato kaitos poveikį tapo svarbiausiu Europos politikos darbotvarkės klausimu¹². **Aplinkos** kokybė – bendras visų valstybių narių prioritetas, todėl jam skirta maždaug trečdalis viso sanglaudos politikos biudžeto (105 mlrd. EUR). Daugelyje EU-12 valstybių narių iš sanglaudos politikos lėšų finansuojamos pagrindinės didžiosios investicijos į geresnę aplinkos infrastruktūrą ir pagalbą šalims, siekiančioms atitikties ES aplinkos teisės normoms, drauge rengiami mokymai ir tobulinami aplinkos valdymo įgūdžiai. Pavyzdžiui, Rumunija nusprendė 80 % aplinkai skirtų sanglaudos lėšų skirti aplinkos *acquis* perimti. Latvija ketina padidinti nuotekų tvarkymo paslaugas gaunančių gyventojų dalį nuo 9 % iki 62 %.

¹² 2007 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos susitikimo Briuselyje pirmininkaujančios valstybės narės išvados (http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/93135.pdf).

Iš sanglaudos politikos fondo 48 mlrd. EUR (14 % viso biudžeto) bus skirti kelių sričių veiksmams, kuriais sprendžiami dėl **klimato kaitos** kylantys uždaviniai, tarp jų – padarinių švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos priemonės. Tai bus daroma remiant tiesioginio investavimo priemones, tarp jų – **energijos efektyvumo ir atsinaujinančios energijos** skatinimas (abiem kategorijoms po lygiai padalyti 9 mlrd. EUR), ir netiesiogines priemones, tarp jų darnaus miesto transporto projektai (6,2 mlrd. EUR). Didesnis dėmesys taip pat bus skirtas energetikos infrastruktūrai (1,8 mlrd. EUR) ir geresniam energijos išteklių valdymui: perėjimui prie veiksmingos ir integruotos ES energetikos politikos ir energijos tinklų, įskaitant TEN-E, tiltų tiesimą. Ši sritis yra prioritetinga Lenkijoje, Rumunijoje ir Graikijoje. Italijos išteklių dalis, skirta energijos efektyvumui ir atsinaujinančiai energijai, bus daugiau nei keturis kartus didesnė nei anksčiau. Liuksemburgas, pasinaudodamas sanglaudos politikos investicijomis, išmetamų CO₂ dujų ketina sumažinti 10 %, o Slovakija siekia daugiau nei 20 % sumažinti gamybos energijos imlumą. Siekiant Kioto protokolo tikslų į daugelį programų įtraukta nuostata dėl specialios anglies dioksido kiekio vertinimo sistemos CO₂ išmetamų poveikiui stebėti parengimo (pvz., Italijoje, Prancūzijoje, Čekijoje, Maltoje, Anglijoje ir Velse). Todėl sanglaudos politika gali būti iš esmės prisidėta prie ambicingų tikslų iki 2020 m. energijos suvartojimą ir išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų sumažinti 20 % bei atsinaujinančių energijos išteklių dalį padidinti iki 20 %¹³.

3. SANGLAUDOS POLITIKA STIPRINAMI: GERAS VALDYMAS, ĮSITRAUKIMAS IR INSTITUCINIAI PAJĖGUMAI

3.1. Intensyvesnis daugiasluoksnis valdymas ir partnerystė

Naująją sanglaudos politika padaryta didelė įtaka šalių nacionalinės politikos formavimui, nes ja toliau stiprinama daugiasluoksnio valdymo sistema. Rengiant programą pradėtas dialogas paskatino daugiau suinteresuotųjų asmenų dalyvauti kuriant veiksmingą regionų ir sektorių vystymo strategiją, kuri papildyta valstybės pagalbos politikos reforma, atveriančia papildomų galimybių tiksliau skirstyti nacionalines ir Bendrijos lėšas¹⁴. Laikantis šio strategiškesnio metodo, sanglaudos politika Lisabonos darbotvarkės ir susijusių politikos sričių įgyvendinimas perkeliamas į regioninių ir šalių lygmenį ir drauge užtikrinama, kad veiksmai būtų pritaikyti prie vietos sąlygų ir kad reformos būtų vykdomos nuoširdžiai.

¹³ Komisijos komunikatas „Du kartus po 20 iki 2020-ųjų: Europos galimybė išspręsti klimato kaitos klausimus“, KOM(2008) 30, 2008 1 23.

¹⁴ Valstybės pagalbos veiksmų planas (2005 6 7), KOM(2005) 107.

Geriausiai papildomą daugiasluoksniu valdymo naudą iliustruoja trys priemonių rinkiniai, kuriais Lisabonos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė buvo įtraukta į naują sanglaudos politiką. Pirma, 2006 m. spalio mėn. Bendrijos strateginėmis gairėmis¹⁵ nustatyti svarbiausi naujo programavimo laikotarpio Bendrijos masto prioritetai. Antra, po derybų dėl valstybių narių parengtų NSGD, jie buvo glaudžiau susieti su pagrindine Lisabonos strategija, ypač su nacionalinėmis reformų programomis. Planuojamas su Lisabonos strategija susijusių išlaidų dydis buvo nustatytas ir įvertintas – įrašytas – visuose NSGD. Trečia, derantis dėl veiksmų programų tapo įmanoma nacionalines strategijas pritaikyti prie konkrečių regioninių ir vietų aplinkybių.

Taigi Lisabonos darbotvarkės įgyvendinimas perkeltas į regionų ir šalių lygmenį ir patikėtas didesniai suinteresuotųjų subjektų skaičiui – taip išspręsti pagrindiniai pirmojo Lisabonos politikos etapo 2000–2005 m. trūkumai¹⁶. Pavyzdžiui, Prancūzijoje Komisija, nacionalinės ir regioninės institucijos bei tarptautiniai ekspertai bendradarbiaudami kūrė regionines inovacijų strategijas. Vokietijoje dauguma naujų su užimtumu susijusių veiksmų buvo planuojami regionų lygmeniu. Dėl tokio aktyvesnio išitraukimo padidėjo dėmesys ir su Lisabonos strategija susijusiems veiksams – įgūdžių tobulinimo ir mokymosi visą gyvenimą.

Esminis sėkmingo sanglaudos politikos įgyvendinimo principas yra partnerystė. Nuo derybų pradžios Komisija ypatingą dėmesį skyrė šio principo taikymui, todėl įtraukta įvairių partnerių (įskaitant NVO, universitetus arba regioninės plėtros agentūras ir socialinius partnerius). Decentralizuotai valdant fondus į įgyvendinimo etapą galima įtraukti daugiau suinteresuotųjų subjektų (tai, pvz., planuojama daryti Ispanijoje, Airijoje, Švedijoje). Tokiu būdu partnerystės principas skatina pasinaudoti vietos žiniomis ir padeda rengti strategijas, veiksmingiau ir efektyviau skirstant vietos išteklius. Ja taip pat skatinamas viešojo ir privačiojo sektoriaus bendradarbiavimas, dažnai įtvirtinamas viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystėmis – taip išlyginamas ir sustiprinamas investicijų poveikis.

3.2. Institucinių pajėgumų didinimas

Kad viešojo politika būtų efektyvi reikia kompetentingos ir veiksmingos administracijos. Todėl institucinių ir administracinių pajėgumų stiprinimas yra labai svarbus skatinant struktūrinį prisitaikymą, ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą bei ekonomikos vystymąsi. Sanglaudos politika įvairiai galima daryti teigiamą įtaką efektyviam viešosios politikos formavimui.

Pirma, naujasis sanglaudos politikos prioritetas susijęs su „instituciniais pajėgumais“ padės sustiprinti visų lygmenų viešojo administravimo ir viešųjų tarnybų pajėgumą tuose konvergencijos regionuose ir sanglaudos šalyse, kuriuose vis dar jaučiami institucinių pajėgumų stoka, nepaisant pastaraisiais metais padarytos didelės pažangos. Daugeliu atveju didelė parama numatyta visoms EU-12 valstybėms narėms ir Graikijos, JK (Velso), Italijos ir Prancūzijos konvergencijos regionams, jos

¹⁵ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/osc/index_en.htm

¹⁶ Wim Kok pirmininkaujamos aukšto lygio grupės ataskaita „Uždavinio sprendimas – Lisabonos augimo ir užimtumo strategija“, 2004 m. lapkričio mėn. http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/index_en.html

dydis viršija 2 mlrd. EUR. Šiais veiksmais remiamos Lisabonos strategijos reformos tokios srityse, kaip geresnis reglamentavimas, lengvesnis įmonės steigimas, veiksmingesnis viešosios politikos valdymas ir geresnės piliečiams ir verslininkams teikiamos paslaugos, įskaitant teisminės sistemos sustiprinimą (pvz., Bulgarijoje, Slovėnijoje, Lenkijoje). Sanglaudos politika bus remiamos šios priemonės investuojant į e. vyriausybės rėmimo priemones daugiau kaip 1 mlrd. EUR.

Antra, šiais veiksmais taip pat bus prisidėta prie veiksmingesnio fondų ir kitų sričių viešosios politikos valdymo. Aiškiai matyti, kad kai kuriose valstybėse narėse sanglaudos politikos metodas, naudojamas planuojant viešąją politiką, paremtas daugiamečiu strateginiu programavimu, buvo perkeltas į nacionalinę politiką. Prancūzijoje „*Contrats de Plan Etat-Régions*“ nustatytas tas pats laikotarpis ir panašios politikos priemonės. Komisijos propaguojami „teritoriniai paktai“ Italijoje visose srityse imti naudoti kaip politinė srities iniciatyvų priemonė. Vokietijoje prie struktūrinių fondų metodu laipsniškai pritaikytas „*Gemeinschaftsaufgabe*“ . Kitose šalyse vidaus regioninei politikai panaudotas daugiašakis integruotasis metodas, pavyzdžiui, Suomijoje ir Švedijoje („Regionų ekonomikos augimo susitarimai“) ir Anglijoje („Regionų ekonominės strategijos“).

Be to, visos EU-12 valstybių narių naudos techninės pagalbos priemonę JASPERS¹⁷, dėl to bus galima ugdyti kokybiškų projektų, ypač svarbesnių projektų, rengimo gebėjimus ir taip pagerinti sanglaudos politikos valdymą.

Veiksmingam politikos vystymui ir sėkmingam jo įgyvendinimui vykdant reformas taip pat reikia plačios paramos – sanglaudos politikoje tai akcentuojama įtvirtinant socialinių partnerių vietą politikos įgyvendinime. Maždaug 1,2 mlrd. EUR skirti konvergencijos regionams, siekiant sustiprinti socialinių partnerių vaidmenį; didžiausia dalis teko Ispanijai. . Taip pat numatyta parama NVO pajėgumams stiprinti, atsižvelgiant į svarbiausią jų veiklą teikiant paslaugas įvairiose srityse, tokiose kaip socialinė įtrauktis, sveikata, vartotojų politika ir t. t. Papildomas 1 mlrd. EUR skatins rengti užimtumo paktus ir iniciatyvas kurti tinklus, kuriuose būtų rengiamos užimtumo ir socialinės įtraukties reformos.

Sanglaudos politika atlieka svarbų vaidmenį rengiant šalis kandidates narystei ES, didinant jų pajėgumus, kuriant efektyvaus politikos planavimo ir vykdymo metodus ir į tai investuojant. Naujos pasirengimo narystei priemonės **IPA** rengimas nuosekliai suderintas su sanglaudos politikos struktūra, integruota strategija, daugiamečiu programavimu ir didesnės atsakomybės suteikimu nacionalinėms institucijoms. Labiau decentralizavus atsakomybę įtrauktos šakinės ministerijos ir pagerintas strateginis investicijų planavimas. Mokymosi iš patirties metodu užtikrinama, kad šalis kandidatė būtų geriau pasirengusi narystei ES ir veiksmingam sanglaudos politikos fondų valdymui.

¹⁷ JASPERS (Bendra parama projektams Europos regionuose remti) – tai Komisijos drauge su EIB ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banku teikiama techninės pagalbos priemonė, skirta valstybėms narėms padėti rengti kokybiškus projektus. Šiuo metu pagal JASPERS iniciatyvą jos biuruose Varšuvoje, Bukarešte ir Vienoje vertinamas 261 svarbus projektas.

4. SĖKMINGAS ĮVAIRIŲ SRIČIŲ POLITIKOS NAUDOJIMAS, ŽINIŲ TOBULINIMAS IR GEROSIOS PATIRTIES SKLAIDA

Rengdamos naujas programas valstybės narės ir regionai rėmėsi pačia sėkmingiausia ankstesniosios sanglaudos politikos programų kartos, įskaitant Bendrijos iniciatyvas **URBAN ir EQUAL** bei **inovacinius veiksmus**, patirtimi. Tokiu būdu atsirado daugiau galimybių ir daugiau išteklių didesnio masto veiksmams. Pavyzdžiui, pagal EQUAL programą vykdomam tarpvalstybiniam bendradarbiavimui bus skirta 3 mlrd. EUR parama, o inovacijos, ypač socialinės inovacijos, bus plėtojamos visos programos įgyvendinimo metu. URBAN iniciatyvos panaudojimas suteiks galimybę spręsti miesto problemas integruotai, ypač tose šalyse, kurios dar nepasinaudojo šios iniciatyvos teikiamomis galimybėmis – tyrimais, tinklais ir bandomaisiais projektais (pvz., Latvijoje, Lietuvoje, Čekijoje, Maltoje, Kipre ir Estijoje). Kadangi integruotasis miesto metodas ir miesto veiksmų valdymas yra nauji dalykai, tai vietos institucijose turės būti stebima, taip pat ir vėlesnis JESSICA iniciatyvos¹⁸ įgyvendinimas.

Trečiasis naujos sanglaudos politikos tikslas – teritorinis bendradarbiavimas – tapo svarbesnis už Bendrijos iniciatyvą **INTERREG**, todėl veiksmai bus labiau matomi, o skiriami ištekliai didesni (nuo 5,8 mlrd. EUR iki 7,8 mlrd. EUR). Komisijai pavyko įtikinti valstybes nares ir regionus pasinaudoti Europos teritorinio bendradarbiavimo programomis kaip pagrindu naujoms idėjoms ir jungtiniams veiksmų planams kurti. Pavyzdžiui, tarpvalstybiniu bendradarbiavimu galima pasinaudoti taikant strateginio vystymosi metodus didesnėse teritorijose, pvz., Baltijos jūros regione, Alpėse, Viduržemio jūros regione ir Dunojaus baseine.

Galiausiai, vykdant **Regionų ekonominių pokyčių** iniciatyvą bus nustatoma geroji patirtis, kuria regionai dalysis. Pagal šią iniciatyvą bus remiami europiniai tinklai, kuriais bus perduodama mokslinė kompetencija sanglaudos politikos remiamiems projektams.

5. IŠVADOS. PAPILDOMA DERYBŲ NAUDA

- Sanglaudos politika – tai pagrindinė Bendrijos politika, skatinanti ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarkės vykdymo pažangą visose Europos Sąjungos teritorijose. Ji papildo kitas Bendrijos politikos sritis ir su joms sąveikauja – taip sprendžiami svarbiausi kintančio pasaulio aplinkybėmis Europai kylantys socialiniai ir ekonominiai uždaviniai. Pasibaigus dialogui su valstybėmis narėmis ir regionais priimtos strateginės programos, pagal kurias didžioji jų finansinių išteklių dalis bus investuojama į sėkmingos konkurencijos visame pasaulyje sąlygų kūrimą.

¹⁸ JESSICA (Bendra Europos parama tvariam augimui miestų vietovėse) – tai subsidijų teikimo priemonė, sukurta bendradarbiaujant su EIB ir skirta finansuoti miestų atnaujinimo ir plėtros projektus. Į daugiau nei 80 veiksmų programų įtrauktos nuostatos dėl su JESSICA susijusių veiksmų.

- Vienas iš pagrindinių derybų klausimų buvo Lisabonos strategijos tikslas moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai skiriamas lėšas padidinti iki 3 % BVP, o užimtumo lygį – iki 70 %, remiant investicijas į bazinę infrastruktūrą, pvz., transportą, švietimą ir mokymą, darbuotojų išsilavinimą ir gebėjimą prisitaikyti, verslumą, naujų žinių arba patirties įgijimą. Kitas svarbus klausimas – didesnis energijos vartojimo efektyvumas ir atsinaujinančių energijos šaltinių dalies padidinimas iki 20 %. Todėl didžioji dalis sanglaudos politikos išteklių (65 % konvergencijos regionuose ir 82 % regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose) bus skirta Lisabonos strategijos prioritetams.
- Po Komisijos, valstybių narių ir regionų dialogo labai pagerėjo programų kokybė, labiau pabrėžiamas vertinimas, rodikliai ir stebėjimas. Be to, valstybėse narėse ir regionuose pradėta kitaip kalbėti apie inovacinių, įtraukiamųjų ir toliaregiškų viešosios politikos strategijų ir programų rengimą, dažnesnį naujų inovacinių finansų inžinerijos priemonių, tokių kaip JEREMIE ir JESSICA, naudojimą atsižvelgiant į skirtingas kiekvienos valstybės narės sąlygas. Be to, susitarimas su valstybėmis narėmis dėl naujų programų buvo pasiektas gana greitai, nes jos dalyvavo neoficialiuose pokalbiuose, vykusiųose atitinkamų Bendrijos teisės aktų rengimo paskutiniaisiais etapais.
- Dėl sanglaudos politikos daugiasluoksnių valdymo sistemos, grindžiamos atsakomybės decentralizavimu ir stipresniu vietos veikėjų vaidmeniu, taip pat padaugėjo Lisabonos darbotvarkės vykdytojų – tai ir ragino daryti 2007 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba¹⁹. Svarbu tai, kad šitaip užtikrinama veiksmingesnė ekonomika, nes vietos ir regionų lygio veikėjai vis labiau siekia būti geriausiai pasirengę prisitaikyti prie pasaulinių pokyčių ir jais pasinaudoti. Tai taip pat matyti iš dažniau, palyginti su 2000–2006 m. laikotarpiu, taikomo regioninio programavimo, ypač naujosiose valstybėse narėse.
- Investicijos į institucijų pajėgumus turėtų pagerinti nacionalinių institucijų, įgyvendinančių politiką, darbo kokybę. Tai ypač svarbu dėl pasidalijamojo sanglaudos politikos valdymo – valstybės narės programoms turi įgyvendinti laikydamosi gero finansinio valdymo principo ir vykdydamos griežtą kontrolę. Todėl daugiasluoksnyje sanglaudos politikos sistemoje nacionalinių ir regioninių administracijų pajėgumai yra lemiami.
- Dėl naujų viešumo reikalavimų, kurių laikydamosi valstybės narės turi parengti plačiosios visuomenės informavimo apie sanglaudos politikos veiksmus planus, ir prievolės skelbti visų naudos gavėjų sąrašą sanglaudos politikos remiami veiksmai bus skaidresni, teisiškai pagrįstesni ir matomesni.

¹⁹ 2007 m. gruodžio 14 d. Europos Vadovų Tarybos susitikimo Briuselyje Tarybai pirmininkaujančios Portugalijos išvados, 16616/07, 3 išvada.

- Taigi pagrindas veiksmingam sanglaudos politikos fondų naudojimui 2007–2013 m. jau padėtas. Laiku ir veiksmingai atliktas darbas bus svarbiausia sąlyga, kad būtų pasiekti pageidaujami rezultatai. Ateityje bus svarbu, kad valstybės narės ir regionai vykdytų savo įsipareigojimus ir užtikrintų, kad projektai būtų uoliai įgyvendinami derinant visas turimas priemones. Tam reikia tvirto nacionalinio ir regioninio lygio atstovų įsipareigojimo. Komisija drauge su valstybėmis narėmis stebės tuo laikotarpiu daromą pažangą ir sieks užtikrinti, kad programose *didžiausias dėmesys būtų skiriamas* investicijoms į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą, kad jos *derėtų* su kitais svarbiais Bendrijos prioritetais ir *būtų pritaikytos* spresti Europai ir jos regionams vidutiniu laikotarpiu kilsiančius uždavinius.